

DEO OPTIMO MAXIMO

VIRGINIQUE DEI-PARÆ,

ET S. LUCÆ, MEDICORUM ORTHODOXORUM PATRONO,

QUÆSTIO MEDICA.

Cardinalitiis agitanda Disputationibus, in Antonianis Medicorum Remensium Scholis, die Sabbati 3. Martii, horâ octavâ matutinâ.

M. HENRICO-JOSEPHO BERNARD, Professore Antoniano, Præside.

An quinque Medicinæ Partes Medico necessariæ?

I.



MULTI nomine Medici; re autem & opere perpauci. Unum è millibus elige, quem probitas commendet, ratio regat, confirmet experientia, universa rerum medicarum scientia exornet. Medicina alia est speculativa, alia practica; utriusque finis, sanitas. Ad finem collimat speculativa, dum hominis sani naturam indagat in Physiologiâ, corpus morbo affectum in Pathologiâ considerat, & morborum signa in Semeïotice perpendit. Scopum attingit Practica, cùm sanitatem in Hygieine tuetur, in Therapeutice restituit.

Choræas ducit *Phyſiologia*, nec immeritò; qui enim partium officia non calluerit, is earumdem vitia malè dignoſcet, pejùs curabit. Objectum Phyſiologiæ, res naturales, ſivè naturalem hominis compoſitionem ingredientes. Septem vulgò recenſentur, elementa, temperamenta, partes, humores, ſpiritus, facultates & functiones. Quot capita, tot ferè de *Elementis* ſententiæ. Hic nubes & inania captans, formas primas, ſeminum & motûs originem proſequitur. Ille materiam primam ad arbitrium cudens, ad nutum ſecans, ad libitum movens, ingenioſas nectit fabulas. Ignem, aërem, aquam & terram Peripatetici jactant; Chymici ſalem, ſulphur, mercurium toto crepant ore; ſi ſapis, inextricabiles ſyſtematum nodos otioſis relinque. Vera corporis principia, oculiſque ſubjecta fidelibus, ſunt partes ſolidæ & fluidæ, ulteriora ne quæſieris. *Temperamenti* nomine intelligitur certa quædam corporis habitudo, ex mutuâ fluidorum ſolidorumque actione pendens. Hinc innumeras temperamentorum differentias conjice; prout enim pars fluida tenuior eſt aut ſpiſſior; prout ſolida plùs minùs tenditur, relaxatur; diverſa exurgunt temperamenta, ſua cuique ſexui propria, diverſis regionibus diverſa, & in iiſdem ſubjectis pro ætate, tempeſtate, moribus, victûs ratione mutabilia. *Pars* definitur, quidquid totum ita complet, ut ſuâ præſentiâ perfectionem addat, abſentiâ detrahat. Duplicis generis partes jam agnovimus, ſolidas nempè & fluidas. Solidæ ex fibris, modò per faſciculos collectis, modò in telas expanſis conflantur. Ex iis membranæ, ex membranis vaſa, ex vaſis glandulæ, ex glandulis & vaſis totum corpus componitur. Fibras irrigant quotquot ſunt in corpore *Humores*, motu perpetuo agitati. An ſolida fluidis imperent, an pareant, diſputant authores; ſed perperàm: agunt in invicem & aguntur, mutuaſque cauſæ & effectuum vices præſtant. Vivifica ſuccorum moles, qualis in arteriis veniſque continetur, ſanguis audit, omnium humorum fons inexhauſtus. Sanguinis materia, chylus, liquor lacteus & ſubdulcis, ex alimentis in ventriculo eliquatis proveniens. Chyloſim inchoat oris & dentium actio, adjuvat gaſtricus humor, perficit ſtomachi & partium adjacentium motus, confirmat bilis & ſucci pancreatici permixtio. Chylus in inteſtina delapſus, notâ regione viarum ad venam ſubclaviam appellit, divitibus undis ſanguinem auget, ſingulas corporis partes peragrat, pabulo rore alluit, ſuccoſque quibus fœtus eſt, ſi inutiles amandandos, ſi utiles, reſorbendos glandulis impertit. Ad ſecretionum varietatem explicandam, quæ afferuntur fermenta, pororum configuratio, liquor glandulis ingenitus, figmenta totidem. Ut in hepate bilem, in renibus urinam, in cute ſudorem &c. ſic in cerebri cortice *ſpiritus animales* ſanguis deponit. Si oculorum aciem fugiunt, mentis captum non ſuperant. Nauſeam hodiè movet vetus *facultatum* cantilena. Quod vanis earum idolis bona affixerat antiquitas, illud in artificioſam partium mechanicem oculatior refunde. *Functio* dicitur animæ, vel corporis, vel utriuſque ſimul operatio. Celebris eſt functionum in vitales, naturales, animales diſtinctio. Vitales dicuntur, quæ vitam ita faciunt, ut iis carere nequeat, ut motus cordis, reſpiratio, ſanguinis circuitus &c. Naturales aſſumpta ſic mutant, ut in naturæ noſtræ partem abeant. Ad hunc cenſum pertinent actiones viſcerum quæ recipiunt, retinent, movent, mutant, miſcent, ſecernunt,

applicant, excernunt. Animales ita in homine contingunt, ut vel intellectus humanus ejusmodi ideas indè concipiat, quæ actioni illi corporeæ unitæ sunt; vel voluntas his actionibus excitandis operetur, aut iis natis moveatur. Hùc spectant animi affectus, sensus & motus voluntarii. Cerebrum, Regia mentis est, sublimibus alta columnis. Spiritus animales, Regiæ ministros non malè dixeris; nunc enim mentis mandata partibus deferunt, undè motus animalis; nunc velut exploratores externis insident organis; & ad cerebrum reflui, de iis quæ extùs geruntur, mentem admonent, undè sensus. Quâ ratione anima in corpus agat & mutuò à corpore patiatur, tu ne quæsieris, scire nefas. *Dixit & facta sunt.* In organorum & effectuum observatione quiescit Medicus, in causis supremam Numinis voluntatem adorat.

II.

HOMINEM sanum, functionum omnium integritas facit; in unius etiam defectu, morbus. Ut actionum perfectionem explicat Physiologia, ita læsionem comprehendit *Pathologia*, quæ agit de morbo, causâ morbi & symptomate. *Morbus* ritè definitur affectus præter naturam, à quo actio, primò & propter se læditur. Cùm autem actiones sint partium, partesque considerentur vel ut simplices, vel ut organicæ, vel ut ex simplicibus & organicis compositæ: indè tria oriuntur morborum genera, intemperies, mala conformatio, & unitatis solutio. Intemperies in partem simplicem cadit, mala conformatio parti organicæ propria est; utrique competit unitatis solutio. Intemperies juxta veteres vel est simplex, ut calida; vel composita, ut calida & humida. Verùm Neoterici caloris, frigoris, humiditatis & siccitatis idæas explodunt, meliùsque ad acre, salsum, acidum &c. confugiunt. Mala conformatio, vel est in figurâ, ut oris distortio; vel in meatu latiore, ut anevrisma, angustiore, ut obstructio; in lævitate, ut lienteria; asperitate, ut tracheæ arteriæ raucitas: in magnitudine auctâ, ut pes longior; imminutâ, ut digitus brevior: in numero excedente, ut sextus digitus, deficiente, ut manûs amputatio: in situ, ut hernia; in connexione, ut palpebræ utriusque coalitus. Præter essentiales morborum differentias, dantur & aliæ accidentales, quæ ratione circumstantiarum, diversa & notatu digna, sivè ad prognosim, sive ad curationem nomina sortiuntur. Sic ratione durationis, morbus est chronicus ut hydrops, acutus ut plevritis, peracutus ut febris ardens, acutissimus ut apoplexia. Ratione moris, benignus, ut alvi fluxus; malignus ut variolæ; venenatus ut viperæ morsus; contagiosus ut pestis. Ratione numeri, unus ut simplex ventriculi intemperies, compositus ut phlegmone, implicitus ut plevritis cum asthmate, connexus ut febris à plevritide, dispersus ut ulcus pedum cum nephritide. Ratione originis, hæreditarius, ut lues venerea, adventitius ut paralysis. Ratione loci, sporadicus ut lethargus, endemius ut Anglorum Phthisis, epidemius ut morbilli. His omnibus morborum differentiis suæ à Medicis *Causæ* tribuuntur. Felix qui potuit morborum noscere causas, ignoti enim nulla curatio. Qui plures morborum causas statuunt, his ignoscimus, dùm ignoscant nobis quod statua-

mus pauciores. Caufas igitur in antecedentes & conjunctas, fivè in externas & internas diftinguimus. Illa plerumque pravus eft rerum non naturalium ufus, hæc latet in folidis modò, modò in fluidis: fi à fanguine nomen accipiat, plethora dic'tur; fi ab humoribus, cacochymia nuncupatur. *Symptoma*, fic dictum, quòd m rbis caufifque accidat, eft effectus contrà naturam, qui morbum, velut umbra corpus, fequitur. Tria diftinguntur Symptomatum genera, actiones læfæ, excretorum & retentorum vitia, mutatæ corporis qualitates. Symptoma actionis læfæ totuplex, quotuplex actionum læfio; læditur autem vel imminutè, ut in bradypepfiâ, vel depravatè ut in malaciâ, vel acutè ut in fame caninâ, vel abolitè ut in paralyfi. Excretorum & retentorum vitium quintuplex eft; vel enim peccant in fubftantiâ, ut vermes, calculus; vel in qualitate, dum acria funt, falfa, naturæ fuæ degenera &c. in quantitate, deficiente ut ifchuria, excedente ut diabetes; in loco ut ileus; in tempore tandem, ut tardior vel citior menftrui fanguinis excretio. Mutatæ dicuntur corporum qualitates, cùm fenfibus externis ingratè percipiuntur. Sic color flavus in ictero vifum, gravis axillarum odor olfactum, ructus acidus guftum, linguæ fcabrities tactum, borborygmi auditum molefte & contrà naturam afficiunt.

III.

SI cœcus à cœco ducitur, ambo in foveam cadent. Lapfum times? facem præferat *Semeïotice*, lubricum oftendet iter, & affulgentibus fignis ad morborum cognitionem quafi manu te perducet. Signa morbi, alia funt commemorativa, diagnoftica alia, alia prognoftica. Commemorativa præteritum morbi ftatum exhibent, diagnoftica præfentem explicant, prognoftica futurum præfagiunt. Hæc vel falutaria, quæ fanitatem portendunt, vel lethalia quæ mortem ominantur. Omnium cognitio medenti neceffaria. Non danda remedia, ubi natura morbo fuperior, fola poteft opus explere; non danda etiam, ubi nullus Medicinæ locus, & victor morbus ægrum jugulat: crimen effet in homicidii partem venire, nec infamandum præfidium aliàs profuturum. In rebus dubiis præftat anceps potiùs quàm nullum remedium experiri; at illud dijudicare, non cujufvis eft (*judicium enim difficile*,) fed fagacioris Medici, qui fpem ab abfolutâ fignorum cognitione depromit. Cæteris præftant Pathognomonica, quæ omni, foli & femper conveniunt. Utinam talia in omnibus adeffent! His deficientibus ad aliorum fyndromen confugiendum. Signa diagnoftica, vel fpeciem morbi denotant, vel morbi caufam oftendunt. Quæ fpeciem morbi denotant, defumuntur à parte affectâ, actione læsâ, doloris proprietate, fitu, propriis accidentibus, excrementis, juvantibus & lædentibus. Sic à juvante calido remedio morbus frigidus innotefcit, punctorius plevræ dolor pleuritidem indicat, motûs & fenfûs privatio apoplexiam fignat, fputa purulenta phthifim arguunt, rubor in oculis phrenitidem minatur. Signa quæ morbi caufam oftendunt, repetuntur ab affectûs fpecie, partium naturâ, excrementis, humore dominante, doloris proprietate & cutis colore; fic eryfipelas bilem, arenulæ in urinis calculum, affectio

hypochondriaca bilem atram, pruritus falſam pituitam, ruber color ſanguinem ægritudinis cauſas eſſe denuntiant. Signa prognoſtica humoris coctionem vel cruditatem, longitudinem morbi vel ſolutionem, vitam vel mortem præſagiunt. Apage chiromanticos, ſagas, & alios ejuſdem farinæ ardeliones, quorum fortuna vitrea, dum ſplendet frangitur; qui polliceri, non præſtare, prædicere & mentiri ſolent: Medicus ut de vitæ longitudine vel brevitate decernat, non manuum inciſuras, non articulationes metitur; ſed naturæ curſus & recurſus, momenta, caſus, fortunas, diſcrimina tacitâ mente volvit & revolvit, ſicque effectus obſcuros, per evidentes cauſas, cauſas latentes per effectus manifeſtos inveſtigando, artificioſæ præſagitionis habitum aſſequitur. Nihil in arte puſillum, nihil contemnendum: abjecta quævis & ſordida, Medico ſunt prædictionis materies, ſputa, lacrimæ, ſudores, fæces, ſanguinis ſtillicidia, maculæ cutis, linguæ color &c. ſed ad criſes, arteriæ pulſum & urinas præcipuè reſpiciendum. Criſis eſt materiæ evacuatio, cum inſigni corporis perturbatione, & morbi mutatione ſivè ad ſalutem, ſivè ad mortem. Tutior eſt quæ per evacuationem contingit, quàm quæ per abſceſſum; optima, ſi fiat cum ægrotantis euphoriâ; peſſima, dùm vires proſternit, abſque ullâ morbi remiſſione. Pulſus, eſt alterna arteriæ repletio & inanitio, à cordis vaſorumque ſyſtole & diaſtole pendens. Omnes omnium pulſuum differentias quas Galenus enumerat, mitte ſectari: ſatis erit naturales pulsûs conditiones in quantitate, qualitate, quietis tempore, robore, arteriæ ſtatu poſitas obſervare; ut enim pulſus plenus, validus, ordinatus, mollis, ſanitatem promittit; ita parvus, inæqualis, intermittens, formicans, vermicularis, convulſivus, res ægrotantis in deplorato eſſe prænuntiat. Urina, humor eſt ſatis notus, ut definitione non egeat. Varia eſt ratione quantitatis, coloris, conſiſtentiæ & contentorum. Pro variâ principiorum quibus conſtat indole, varios corporis affectus declarat. Cavebis tamen ne ibi periculum grave vaticineris, ubi levior cauſa urinas in deterius mutavit: fruſtrà etiam ſalutem ſpondet urina, niſi cætera conſentiant; *urina bona, & tamen æger moritur.* Si quid dubiè (quod ſæpe contingit) urina repræſentat, ſolvet dubium omnium corporis partium ſedula luſtratio: ad ſexum, ætatem, vitæ genus, loca, tempora attende. Verba dat & ægros ludit, qui ex ſolâ urinarum inſpectione ſe morbos omnes cognoſcere hariolatur.

IV.

HYGIEINE ſanitatem rectâ vivendi ratione ſervat. Quid præſtantius? objectum ipſius, *res non naturales*, aër, cibus & potus, motus & quies, ſomnus & vigilia, excreta, retenta, & animi pathemata. Aëris in corpora vires demonſtrare quid opus? malè affici, ſatis eſt ad morbum; ſatis ad mortem, non affici. Laudatur purus, tenuis, amœnus, ſerenus, temperatus, nullis fœdatus inquinamentis. Contrariorum lege noxius innoteſcit. Quodnam ſit aëris inſalubris remedium, rogas? nullum fugâ tutius agnoſco: ſi fugere non licet, aërem impurum ſuaveolentibus emenda, contagioſum ſpirituoſis corrige, humidiorem

exficca, refrigera calidiorem. Deficienti femper naturæ, neceffarium femper alimentum. Ut victum ex arte præfcribas, diftingue ætatem, perpende vires, regionis, tempeftatis & confuetudinis rationem habe. Fruftrà laudabilis cibus, fi parem difpares fumunt. *Senes facillimè jejunium ferunt, mox ætate confiftentes, minimè adolefcentes, omnium minimè pueri. Aphor. Hipp.* 13. *Sect.* 1. *Corpora quæ crefcunt, plurimum habent calidi innati, plurimo igitur egent alimento. Aphor.* 14. *Sect.* 1. *Ventres hyeme & vere naturâ funt calidiffimi; his igitur temporibus, alimenta plura exhibenda. Aphor.* 15. *Sect.* 1. In genere, optimus alimenti modus, quod quifque concoquit: fapit qui ftomachum fuum interrogat. Quò fimplicior cibus, eò falubrior. Qui palato fapit, boni fucci eft, & facilis digeftionis, cæteris præferatur. Raro profunt condimenta, fæpiffimè nocent. Cur ætas noftra morborum adeò ferax? in promptu ratio eft, coquos numera. Quis in fumendis cibis ordo fervari debeat? An cœna prandio liberalior concedenda? Quæftiones funt, quas convivarum difputationi libenter relinquimus. Aqua, potus omnium antiquiffimus. Fluvialis, modò pura fit, optima: peffima paluftris. Ad fluvialem fontana, ad paluftrem putealis accedit. Aquam fic lauda, ut vinum non improbes. Ebrietas fœdum morbi genus: fed in ebrium infamia cadit, non in vinum, quod vi fuâ prodeft, alienâ tantùm culpâ nocet. Exercitii utilitatem luculenter probat morbus, commune otii ftipendium. Hinc apud veteres, prima lex fanitatis, non fatiari cibis, proxima impigrum effe ad laborem. Motus, fi moderatus, vires auget, corpus firmat, humores craffos dividit, crudos coquit, fuperfluos eliminat. Sed bona funt vicina malis; immodicus folida atterit, exurit fluida, fpirituofa ventilat. *Medium tenuere beati.* Otia corpus alunt, animus quoque pafcitur illis; fed eadem ignavum corrumpunt otia corpus. Docet Medicus quo quifque modo fugiatque feratque laborem: fic corpus exercet ut non fatifcat, fic quiefcere finit ut non torpefcat, auream ubique fectatur mediocritatem. Optimus fomni & vigiliæ ordo, dùm fefe mutuò excipiunt. Modum in utroque fervare memento. Somnus longior folidorum elaterem obtundit, fluida infpiffat, caput replet, fenfus hebetat. Vigilia bilem exafperat, auget acre, fpiritus confumit, impedit nutritionem. *Medio tutiffimus ibis.* Per excreta & retenta intellige corporis fuccos, vel utiles & in noftri fubftantiam facefcere aptos, vel inutiles (quâ data porta) abigendos. Non impunè feres, fi in retinendo vel excernendo natura deliquerit. Profufo laudabilium fuccorum thefauro, imminet virium, vitæ jactura: retentis quæ funt excernenda, gemunt fub pondere vires, farcinæ brevî fuccumbendum. Sanitati utiles effe animi motus, quis ignorat? amore, fpe, gaudio &c. Sanguis vegetior fluit, ftimulatur folidorum actio, promoventur fecretiones, uberior fit tranfpiratio. Sed funt certi fines, quos ultrà citràque fanitas confiftere nequit. Laxatis habenis nocent affectus, qui profunt temperatis. Procul ergò mœror, odium, iracundia, libido, auri fames, livor &c. quæ fusdèque omnia mifcent, & læfas functiones enormi quatiunt tumultu. Extrà aleam eft, qui domefticis hoftibus imperat, motos componit fluctus, fperat infauftis, metuit fecundis alteram fortem benè præparato pectore, æquam rebus in arduis fervat mentem, non fecùs ac bonis ab infolenti temperatam lætitiâ. Sic fanitatem ut ut lubricam,

Medicus ſtabilit ac tuetur; &, quod ſapientis votum eſt, mentem ſanam facit in corpore ſano.

V.

UT ſanitatem præſentem Hygieine ſervat, ſic lapſam *Therapeutice* reſtituit. Non unâ eâdemque morbos omnes oppugnat armaturâ. Æs illi triplex, triplex telum, Diæta, Pharmacia, Chirurgia. His omnibus ſatis olim fuit unus artifex; poſterior ætas ad majorem ſedulitatem plures dedit. Pharmacopæus remediorum armamentario præeſt; manus auxiliatrices adhibet Chirurgus: Medicus, ſummus rei medicæ Dictator, quid, quantum, quomodo & quando ſit agendum indicat, & tripartitam adversùs naturæ hoſtes aciem movet. Diæta, debita eſt rerum non naturalium, victûs præſertim adminiſtratio. Ut variat morbus, variam vivendi legem expetit. *Tenuis & exquiſitus victus, in longis morbis ſemper periculoſus. Aphor. Hipp.* 4. *Sect.* 1. *Ubi peracutus eſt morbus, tunc tenuiſſimo victu uti neceſſe eſt. Aphor.* 7. *Sect.* 1. *Sed conſiderare oportet an æger tali Diatâ ad morbi vigorem ſufficiat. Aphor.* 9. *Sect.* 1. *Videndum etiam quibus ſemel aut bis, plura pauciorave offerri conducat; ſed dandum aliquid regioni, tempori, conſuetudini, & ætati. Aphor.* 17. *Sect.* 1. Evidentior Therapeutices pars, Chirurgia. Vulnera ſanat, tumores reſolvit, apoſtemata maturat, ulcera abſtergit, luxationes reducit, fracturas reſtaurat, &c. Omnes ipſius operationes ad continui diviſionem, diviſi unionem, extractionem alieni, & remediorum externorum applicationem non malè revocâris. Pharmacia paucarum herbarum olim ſcientia, nunc prodigioſâ remediorum ſylvâ luxuriat. Ex his ſunt gratiora alia, quæ in uſum vocavêre hodierni Medici, delicatiori hominum palato indulgentes; alia quæ vetus ætas comprobavit, minùs grata, virtute præſtantiora: ſunt compoſita quædam, quædam ſimplicia; in utriſque mitiora, vehementiora. Sapit qui in denſo Pharmacorum agmine, ex multis pauca, ex paucis exquiſita indicationibus accommodat. A morbo, causâ morbi, & ſymptomatis præcipuæ fluunt remediorum indicationes. Morbus tolli, cauſa deleri, mitigari ſymptomata poſtulant. Singula in tempore & loco exequi, hîc opus, hîc labor eſt. Quidquid agat Medicus, in votis habet aut morborum emendare cauſas, aut emoliri. Cauſas emendat remediis alterantibus, quæ vitiatam humorum craſim immutant; exemplo ſint *diluentia*, *refrigerantia*, *antiſcorbutica*, *febrifuga*, &c. emolitur per evacuantia, quæ naturam ab humorum colluvie feliciter expediunt. In plethorâ, optimum evacuationis genus, venæ-ſectio. In eâ celebrandâ revulſioni aut derivationi conſule. Urgente neceſſitate infantibus, ſenibus, gravidiſque mulieribus venam ſeca; deteſtanda eorum religio, qui dum ſanguini parcere volunt, ægrum immiti pietate jugulant. Ut plethoram venæ-ſectio, ſic cacochymiam purgatio tollit. Varia ſunt purgantium genera, quæ indiſcriminatim adhibere, nefas. Alia per vomitum humores agunt, alia per ſeceſſum: quò natura vergit, eò ducendum. Promptiùs agunt emetica, quàm cathartica, & ſtabulantem in primis viis humorum ſaburram potentiùs eluunt: ſed cautè

tractandum anceps istud remedii genus : quò fortiùs agit, eò validiùs lædit præposterè adhibitum ; caveant Phthisici, Hemoptoici, Plethorici &c. In aliorum evacuantium usu maximâ quoque prudentiâ opus est ; data tempore prosunt, alieno nocent. Nullus ergo temerario ausu in Medicinam involet, nisi remedium diversis morbis, diversis morborum temporibus, symptomatis, causis, ægri viribus, naturæ, ætati, regioni, temperamento noverit accommodare ; nisi sciat quid sanitatem foveat, quid destruat, quid reparet. Hanc Scientiam non aliunde quam ex quinque Medicinæ partibus comparaveris.

Ergo quinque Medicinæ Partes, Medico necessariæ.

DOMINI DOCTORES DISPUTATURI.

M. HENRICUS-JOSEPHUS BERNARD, Professor Antonianus, Præses.

M. PETRUS JOSNET, Professor Antonianus & Decanus.

M. HENRICUS MACQUART, Professor Mallius.

M. THOMAS LARBRE, Professor Scholarum.

M. LUDOVICUS-HYERONIMUS RAUSSIN, Professor Schol.

M. HENRICUS NINNIN, Serenissimi Principis, Claromontii Comitis Medicus ordinarius, Professor Scholarum.

His Thesibus, Deo duce & auspice Dei-Parâ propugnatis, Laureâ Doctorali coronabitur PETRUS JOSNET, Remus, Medicinæ Licentiatus, Anno R. S. H. M. DCC. LIII.